सन्धिलक्षणादिकं युक्तिकल्पतरौ प्रदर्शितं यथा "यथवन्धा भवेत् सन्धिः स्वयं हीनस्तमाचरेत्। मर्यादोल्लङ्घनं नास्ति यदि यत्नोरिति स्थितिः। मर्यादोल्लङ्घनं यत्र यत्नो संशयितं भवेत्। न तं संशयितं कुर्यादित्युशना हृदस्यातः"। शब्दगुणशब्दे ५१७६पृ०दृश्यम् २संयोगे अमरः। ३अन्विहयसंयोगस्थाने ४चौरादिकृत सुरङ्गायां 'सन्धिं कृत्वा तु ये चौर्यमिति' स्मृतिः। ५भगे ६षड्भङ्गे ७नाटकाङ्गविशेषे ८सविकाशे मेदि० ९व्याकरणोक्ते अर्थद्वयजाते १०वर्णविकारभेदे ११भेदे विश्वः। नाटकाङ्गसन्धिश्च "अन्तरैकार्थसम्बन्धः सन्धिरेकान्वये इति"। एकार्थेन अन्वयः सन्धिः। तल्लक्षणादाह "सुखं प्रतिमुखं गर्भो विमर्श उपसंहृतिः। इति पञ्चास्य भेदाः स्युः क्रमात्तल्लक्षणमुच्यते" सा०द०। सुखादिलक्षणम् तत्तच्छब्दे द्रष्टव्यम्। १२सत्यादियुगानामाद्यन्तयोः बालयोः सन्ध्याशब्दे द्रष्टव्यम् "सप्तसप्तसप्ते मनवः कल्पे षोडशतद्दश। कृतप्रमाणः कल्पादौ सन्धिः पञ्चदशः स्मृतः" मनुः। तेन सन्धिसन्ध्यांशवर्जितं सत्ययुगमानम् ४८०० दैववर्षाः। "कृतात्त्रेतायुगस्यान्ते सन्धिः प्रोक्तो जनप्रियः। तत्र युगानामादौ सन्धिः अन्ते सन्ध्यांश। मन्वन्तराणामादौ सन्धिः कल्पानामन्ते सन्धिरिति भेदः। १३तिथ्यादेराद्यन्तभागभेदे च उपक्रमशब्दे १२५८५९ पृ० द्रष्टव्यम्।

सन्धिका स्त्री स्वार्थे क। मद्यसन्धाने शब्दच०।

सन्धिचौर पु० सन्धिना कृतसुरङ्गया चौरः। सन्धिं कृत्वा चौर्यकारके (सिँधेल) शब्दमाला।

सन्धिजीवक पु०सन्धिना अभिसन्धिना जीवति जीव-ण्वुल् शाक्येन परार्थहारके त्रिका०। [लिते च।

सन्धित त्रि० सन्धा जाताऽस्य तार०इतच्। १कृतसन्धे २मि-

सन्धिनी स्त्री सन्धा दुग्धसंयोगस्तच्छगभौऽस्त्यस्याः इनि ङीप्। १दुग्धसंयोगेन घृतगर्भायां स्त्रीगव्याम् अमरः। २अजाकदुग्धायां गवि मेदि०। तद्दुग्धपाननिषेधः "न पिबेत् सन्धिनीक्षीरम्" स्मृतिः।

सन्धिपूजा स्त्री सन्धौ अष्टम्याः शेषे नवम्याश्च आद्ये दण्डे पूजा। आश्विनशुक्लाष्टमीनवमीसन्धिकाले विहितपूजायाम् 'अष्टमी नवमीसन्धौ तृतीया खलु कथ्यते। तत्र पूज्या त्वहं पुत्र! योगिनीगणसंयुता"। ज्योतिषे "अष्टम्यां सन्धियोगे सकलपरिजनैः पूजयेत् सत्यभावैः"। कामरूपीयनिबन्धे स्मृतिसागरे च "अष्टम्याः शेषदण्डश्च नवम्याः पूर्व एव च। अत्र या क्रियते पूजा विज्ञेया सा महाफला" मत्स्यसूक्तेऽपि "अष्टमीनवमीयोगो रात्रिभागे विशिष्यते। अर्द्धरात्रे दशगुणं सन्ध्यायां त्रिगुणं भवेत्"। आश्विनाधिकारे "अष्टमी नवमीयुक्ता नवमी चाष्टमीयुता। अर्द्धनारीश्वरप्राया उमामाहेश्वरी तिथिः"। इति विष्णुधर्मोत्तरीयमध्येतद्विषयं न तु महानवमीपूजापरम्। तस्या अष्टम्युपवासपरदिनविधानेन सप्तमीवद्युग्मानादरात्। ततश्च सप्तमीपूजावन्महाष्टम्यादिलक्षणमपि अष्टदण्डात्मिकायामेव न तु परदिवसीय खण्डतिथौ किन्तु पूर्वोक्तसन्ध्यनुरोधाच्छिशादाविव खण्डतिथावपि सन्धिपूजेति। एवञ्च यस्मिन् दिने महाष्टमीपूजा तस्मिन् दिन एव उपवासः। न तु सन्धिपूजा दिने अष्टमीत्वेनोपवासविधेः पूर्वसङ्गत्वात्। एवञ्च पूर्वाष्टम्यामष्टमीपूजा ततपरदिने अष्टमीनवम्योः सन्धौ सन्धिपूजा ततपरदिने महानवमीपूजा प्रागुक्तनन्दिकेश्वरपुराणाद्युक्तोदयगामितिथ्यनुरोधात् ततपरदिने दशम्यां विसर्जनं पूजानुरोधेनाधिकदिनलाभात्" ति०त०।

सन्धिबन्ध पु० सन्धिं बध्नाति संयुनक्ति सम्+बन्ध-अच्। १भूमिबन्धके शब्दच०। तल्लक्षणे हि भग्नसन्धियोजनं वैद्यके प्रसिद्धम्। २रूपाणां सन्ध्यर्थनिबन्धने च।

सन्धिला स्त्री सन्धिं लाति ला-क। १मद्यां स्वार्थे कच्। २सुरङ्गायां ३मदिरायाञ्च मेदि०।

सन्धिविग्रहाधिकारिन् पु० सन्धिविग्रहेषु अधिकरोति अधि+कृ-णिनि। रूपाणां सन्धिविग्रहाद्यधिकारिणि मन्त्रिभेदे।

सन्धिवेला स्त्री सन्धियुक्ता वेला समयः। अहोरात्रसन्धिसमये। सन्ध्याशब्दे द्रष्टव्यम्। ततः सन्धिवेलादि०भवार्थे अच् तस्याश्चाट्ठञ्। सान्धिवेल तत्र भवे त्रि०।

सन्धिहारक पु० सन्धिना सुरङ्गया हरति परद्रव्यम् हृ-ण्वुल्। सन्धिचौरे (सिँधेल) हारा०।

सन्धुक्षित त्रि० सम्+धुक्ष-क्त। सन्दीपिते।

सन्धेय त्रि० सम्+धा-यत्। १संधोज्ञे २मेलनीये ३सन्धिकरणयोग्ये च

सन्धेया असन्धेयाश्च हितोप० दर्शिता यथा "सत्यार्थी धार्मिकोऽनार्यो भ्रातृकङ्कातवान् बली। अनेकयुद्धविजयी सन्धेयाः सप्त कीर्त्तिताः। बलोऽनुगामयन् बलं सन्धितो नैति विक्रियाम्। प्राणनाशेऽपि सुव्यक्तमार्यो२ नायात्यनार्यताम्। धार्मिकस्याश्रितयुक्तस्य सर्व एव हि युज्यते। प्रजानुरागात्तमांश्च दुःखयन्ति यो